

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА "КОМНАЦЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ"

(Заява № 40753/07)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

15 жовтня 2009 року

*Це рішення стане остаточним за обставин, викладених в пункті 2 статті 44 Конвенції.
Воно може підлягати редакційним виправленням.*

У справі «Комнацький проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Mr. Peer Lorenzen), *Голова*,

Рената Ягер (Mrs. Renate Jaeger),

Карел Юнгвірт (Mr. Karel Jungwiert),

Райт Маруст (Mr. Rait Maruste),

Ізабелль Берро-Лефевр (Mrs. Isabelle Berro-Lefèvre),

Мириана Лазарова-Трайковська (Mrs. Mirjana Lazarova Trajkovska), *судді*,

Михайло Буроменський, *суддя ad hoc*,

та Клаудія Вестердік (Mrs. Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,

після обговорення за зачиненими дверима 22 вересня 2009 року,

вносить таке рішення, що було ухвалене у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу порушено за заявою (№ 40753/07), поданою проти України до Суду 4 вересня 2007 року громадянином України п. Віктором Івановичем Комнацьким (далі — заявник) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — п. Юрієм Зайцевим.

3. 20 січня 2009 року Голова п'ятої секції вирішив направити заяву Уряду. Було також ухвалено рішення розглядати заяву по суті одночасно з питаннями щодо її прийнятності (пункт 3 статті 29 Конвенції). Справі було надано пріоритету відповідно до правила 41 Регламенту Суду.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявник народився в 1925 році та проживає в місті Житомир, Україна. Він був визнаний інвалідом I групи (найтяжчої) та був учасником Другої світової війни.

5. Заявник був ліквідатором наслідків катастрофи у Чорнобилі. З 1997 року він стояв на спеціальній черзі на одержання житла від держави.

6. Корольовський районний суд м. Житомира рішенням від 31 серпня 2006 року зобов'язав Житомирську міську раду забезпечити заявника житлом згідно зі статтею 20 пункту 10 Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (див. пункт 12 нижче). Рішення набрало законної сили. 28 вересня 2006 року було відкрито виконавче провадження.

7. За твердженням Уряду у лютому 2008 року державний виконавець звернувся до Корольовського районного суду м. Житомира із заявою, в якій просив замінити надання присудженого рішенням від 31 серпня 2006 року майна в натурі на виплату грошової суми, еквівалентної вартості цього майна. 8 липня 2008 року суд відхилив цю заяву. Причини такої відмови суду не відомі, оскільки сторони не отримали відповідні ухвали. На цю ухвалу державною виконавчою службою було подано апеляційну скаргу, ймовірно, провадження досі триває в апеляційному адміністративному суді м. Києва.

8. Незважаючи на те, що державним виконавцем декілька разів було накладено на боржника штраф, рішення від 31 серпня 2006 року залишається невиконаним. Кілька разів у своїх відповідях на скарги заявника органи державної влади посилалися на відсутність коштів у бюджеті, щоб купити або побудувати квартиру, та на відсутність наявних квартир.

9. За інформацією заявника він мешкає в орендованій квартирі в жахливих умовах (наприклад, без водопостачання). Місцева преса описала будинок як «старезний» та «такий, що перебуває у занедбаному стані».

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

10. Загальні положення національного законодавства щодо виконання рішень суду викладені в рішенні у справі «*Ромашов проти України*» (*Romashov v. Ukraine*), № 67534/01, пп. 16–18, від 27 липня 2004 року.

11. Відповідно до статті 33 Закону «Про виконавче провадження» державний виконавець має право звернутися до суду із заявою про заміну способу виконання рішення за наявності обставин, які роблять неможливим його виконання у спосіб, визначений у цьому рішенні.

12. Пункт 10 статті 20 Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року передбачає, *inter alia*, що особи певної категорії повинні забезпечуватися жилою площею протягом року з дня подання заяви. Фінансування будівництва здійснюється з державного бюджету.

ЩОДО ПРАВА

I. СКАРГИ ЩОДО ТРИВАЛОСТІ НЕВИКОНАННЯ РІШЕННЯ, УХВАЛЕНОГО НА КОРИСТЬ ЗАЯВНИКА

13. Заявник скаржився на тривале невиконання рішення від 31 серпня 2006 року. Він посилався на пункт 1 статті 6 Конвенції та статтю 1 Першого протоколу, які у відповідних частинах передбачають наступне:

Пункт 1 статті 6 Конвенції

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

Стаття 1 Першого протоколу

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів...»

Також заявник скаржився на те, що він не мав ефективних засобів захисту щодо скарг на невиконання зазначеного рішення. Він посилався на статтю 13 Конвенції, яка передбачає наступне:

«Кожен, чії права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

Зрештою, беручи до уваги нездатність органів державної влади забезпечити його житлом відповідно до рішення від 31 серпня 2006 року, заявник також посилався на статтю 8 Конвенції, яка передбачає наступне:

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

A. Щодо прийнятності

14. Сторони не надали ніяких зауважень стосовно прийнятності заяви.

15. Суд зауважив, що заява не є очевидно необгрунтованою відповідно до пункту 3 статті 35 Конвенції. Також Суд вважає, що вона не є непринятною за будь-яких інших підстав. Отже, заява визнається прийнятною.

В. Щодо суті

1. Пункт 1 статті 6 Конвенції

16. Уряд стверджував, що затримка виконання рішення у цій справі виправдана інтересами багатьох інших людей, які знаходяться у черзі на житло з початку 1990-х років. Уряд стверджує, що органи державної влади повинні поважати порядок черговості заяв на отримання житла при розподілі жилих приміщень. В будь-якому разі органи державної влади діяли добросовісно. Відповідно порушення зазначених положень не було.

17. Заявник не погодився.

18. Суд зазначає, що рішення на користь заявника залишається невиконаним більш ніж три роки. Враховуючи вразливе становище заявника, його теперішні умови проживання та найголовніше — його вік, Суд вважає, що виконання рішення потребувало особливої ретельності.

19. Суд погоджується, що виконання рішення, яким передбачено забор'язання немайнового характеру, може вимагати більше часу, ніж у випадку виплати суми, присудженої Судом (див. ухвалу у справі «Ганенко проти України» (*Ganenko v. Ukraine*), № 27184/03, від 11 січня 2005 року). Проте Суд зазначає, що важливо відрізнити цю справу від справи *Ганенка (Ganenko)*, в якій дворічна затримка у наданні заявникові автомобіля, зробленого спеціально для інвалідів, не порушувала вимог Конвенції. По-перше, у справі заявника рішення не було виконане до теперішнього часу, тобто більше трьох років, незважаючи на обставини, які спонукали місцеві органи влади діяти з особливою ретельністю (див. пункт вище). По-друге, на відміну від справи *Ганенка (Ganenko)*, у рішенні від 31 серпня 2006 року були чіткі посилання на національне законодавство, якими визнаються строки надання житла.

20. Суд зазначає, що в даній справі органи державної влади повідомили заявника, що рішення не було виконане через відсутність фінансових можливостей державного бюджету купити або побудувати нову квартиру (див. пункт 8 вище). Беручи до уваги вищезгадане, Суд наголошує, що органи державної влади не повинні посилатися на нестачу фінансування як на виправдання існування заборгованості за рішенням суду. Відповідно затримка у виконанні судового рішення може бути виправдана тільки за певних обставин, але не повинна суперечити сутності прав, які захищаються пунктом 1 статті 6 Конвенції (див. рішення у справі «Іммобільяре Саффі проти Італії» (*Immobiliare Saffi v. Italy*) [GC], № 22774/93, п. 74, ЄСПЛ 1999-V, та «Бурдов проти Росії» (*Burdov v. Russia*), № 59498/00, п. 35, ЄСПЛ 2002-III).

21. Навіть якщо припустити, що рішення не було виконане через відсутність доступного житла, Суд зазначає, що Уряд не продемонстрував жодних серйозних спроб, зроблених владою задля надання альтернативних умов проживання або компенсації заявникові (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Шнаковський проти Росії» (*Shrapkovskiy v. Russia*), № 41307/02, п. 29, від 7 липня 2005 року, та «Маліновський проти Росії» (*Malinovskiy v. Russia*), № 41302/02, п. 38, ЄСПЛ 2005-VII (витяг); див. також статтю 33 Закону України «Про виконавче впровадження» — див. пункт 11 вище). Зокрема, Уряд не навів жодних правдоподібних пояснень щодо того, чому державний виконавець звернувся за зміною способу виконання рішення майже через півтора року після відкриття виконавчого провадження. Цей строк є надто тривалим з огляду на обставини справи, тоді як зрозуміло, *ab initio*, що боржник не мав у наявності житла для виконання рішення суду, тому що на той час велика кількість людей чекали на житло з початку 1990-х років.

22. Більш того, хоча Суду не відомі підстави, за яких національний суд не змінив спосіб виконання рішення, що розглядається (див. пункт 7 вище), Суд вважає, що якби національний суд задовольнив клопотання державного виконавця, то неодмінно виникло б питання наявності коштів у бюджеті для виплати присудженої суми. Відсутність таких коштів не виправдовує нездатність національних органів виконати рішення суду. В будь-якому випадку, Суд наголошує, що держава-відповідач повинна забезпечити гарантії, передбачені Конвенцією, і що протиріччя між органами місцевої влади не повинні вплинути на права заявника, гарантовані Конвенцією (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Антонюк проти України» (*Antonyuk v. Ukraine*), № 17022/02, п. 38, від 11 грудня 2008 року).

23. Вищезгадані міркування є достатньо вагомими для того, щоб Суд дійшов висновку, що, не вживаючи роками необхідних заходів щодо виконання остаточного рішення у цій справі, держава-відповідач порушила положення пункту 1 статті 6 Конвенції в тій частині, в якій вона застосовується у цій справі (див. рішення «Лук'янов проти України» (*Lukyanov v. Ukraine*), № 11921/04, п. 25, від 19 червня 2008 року). Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

2. Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції

24. Уряд визнав, що житло, присуджене заявнику відповідно до рішення суду від 31 серпня 2006 року, підпадає під поняття «майно» у світлі статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Також Уряд стверджував, що втручання у право власності заявника було законним та пропорційним.

25. Заявник не погодився з тим, що втручання було виправданим.

26. Суд визнає, що житло, про яке йшлося у цій справі, підпадає під поняття «майно» згідно зі статтею 1 Першого протоколу (див., *mutatis mutandis*, згадане вище рішення у справі «Шнаковський проти Росії» (*Shpakovskiy v. Russia*), посилаючись на пункт 32, та рішення у справі «Маліновський проти Росії» (*Malinovskiy v. Russia*), посилаючись на пункт 42). Беручи до уваги свої попередні висновки (див. пункти 18–23), Суд зауважив, що невиконання рішення суду, винесеного на користь заявника, протягом тривалого часу є втручанням в його право на мирне володіння майном.

Уряд не навів правдоподібного обґрунтування щодо такого втручання.

27. Суд вважає, що було порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

3. Стаття 13 Конвенції

28. Уряд стверджував, що порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції не було.

29. Суд зазначає, що вже встановлював порушення статті 13 Конвенції у справах, пов'язаних з тривалим невиконанням рішення суду (див., наприклад, рішення у справі «Войтенко проти України» (*Voytenko v. Ukraine*), № 18966/02, пп. 30 та 48, від 29 червня 2004 року).

30. Вивчивши всі надані матеріали, Суд вважає, що Уряд не навів жодного факту чи аргументу, які переконали б Суд дійти іншого висновку у цій справі. Відповідно мало місце порушення цього положення.

4. Стаття 8 Конвенції

31. Беручи до уваги рішення щодо пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції (див. пп. 2 та 3 вище), Суд вважає, що немає необхідності розглядати, чи було порушення статті 8 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Лайно проти Італії» (*Laino v. Italy*) [GC], № 33158/96, п. 25, ЄСПЛ 1999-I).

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

32. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

33. Заявник вимагав відшкодування матеріальної шкоди у сумі 40 552 євро, а саме — існуючої вартості житла, присудженого йому відповідно до рішення суду від 31 серпня 2006 року. Також він вимагав таку ж суму відшкодування моральної шкоди.

34. Уряд висловив заперечення щодо цих вимог з огляду на їх надмірність.

35. Суд зазначив, що є безперечним той факт, що держава все ще має невиконані зобов'язання щодо виконання згаданого вище рішення суду.

36. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості, Суд вважає за доцільне присудити заявнику 1000 (одну тисячу) євро відшкодування моральної шкоди.

В. Судові витрати

37. Заявник також вимагав 500 (п'ятсот) євро відшкодування судових витрат, понесених у ході національного виконавчого провадження та під час розгляду його заяви Судом. На підтвердження він надав квитанції щодо поштових витрат на загальну суму 209,01 грн (приблизно 20 євро) на листування з Судом.

38. Уряд висловив заперечення щодо першої суми з огляду на її необґрунтованість.

39. Згідно із практикою Суду заявник не може отримати відшкодування витрат, якщо не доведено, що вони були дійсно понесені, були необхідними та розумними щодо розміру. З огляду на наявну інформацію та зазначені критерії, Суд відхиляє у цій справі вимогу відшкодування судових витрат, понесених під час національного виконавчого провадження, та вважає за необхідне присудити 20 (двадцять) євро за витрати, понесені під час розгляду справи Судом.

С. Пеня

40. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною.

2. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

3. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення статті 13 Конвенції.

4. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

5. *Постановляє*, що немає потреби розглядати скаргу за статтею 8 Конвенції.

6. *Постановляє*, що:

(а) держава-відповідач упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, має виконати рішення суду від 31 серпня 2006 року;

(в) держава-відповідач упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, має сплатити заявнику 1000 (одну тисячу) євро відшкодування моральної шкоди, а також 20 (двадцять) євро відшкодування судових витрат. Ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу плюс будь-який податок, який може бути стягнуто із зазначених сум;

(с) зі спливом вищезазначених трьох місяців і до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, що діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти.

7. *Відхиляє* решту вимог заявника стосовно справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 15 жовтня 2009 року, відповідно до пп. 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Голова